

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

(א) [תמורה ס: כל הסוגיא],
 (ב) קדושין יא: כבודת
 סה: נ: מעילה יד: תמורה
 ס: ערכין טו: א (תמורה)
 טו: א (תמורה ס: ע"ש),
 (ג) לעיל טו: ו (מהרה"ס,
 ו) דף סו: א (ט) י"ל
 ממתניתין, ט) דף ק: א,
 (ד) נ"ע רש"ש, ט) ויש"ע
 תוספות תמורה ס: ד"ה
 בין למר טו' ועי' תוס' ס"ס
 ד"ה לא אמרו],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה יבא וכו'
 ואפילו אם התאמתה עיני
 לעיל דף נ' ע"ב תוס' ד"ה
 ואילו:

מהו למינקט מינייהו ומיכל כלומר אגידולין דידהו לא מציעא לן שהרי אפי' התיר עומר של אשתקד את הזרעים קודם שנזרעו וזרעם קודם העומר ולא השרישו הוה הגידולין אסורין עד שיצא עומר הבא כי קא מיציעי ליה לנקוטו מן הזרעים שבקרקע ומיכל לאחר העומר: ושריפו עומר. שהעומר ממיר את התלושין חדשים של שנה זו ואת גידולין המחזירין שהשרישו: או דלמא צטלינהו אגב ארעא. וכקרקע בעלמא דמו ולא שייך עומר גבייהו למשריפיה: בעי ר' אמי אונאה. הא תנן לה צמתניתין דאין להו לכל הנך דמתני': ציטול מקת. יותר משמות: יש לן או אין להם. מי אמרינן מאל תונו (ויקרא כה) הוא דאימעוט והא לאו בכלל אונאה הוא אלא מקת טעות הוא או לא דלמא כיון דלאו דבר צמדה הוא ולא אטעייה צדיצורה כשאר דין אונאה הוא: ר' יונה ור' ירמיה מילתא צפאי נפשייהו אמרי ולאו אדריזי אמי קיימי אלא ר' יו' [ירמיה] אקרקעות ורבי יו' [יונה] אהקדשות אמרי משמיה דר' יוחנן אונאה אין להם ציטול מקת יש לן: מ"ד אהקדשות. אמרה רבי יוחנן: כ"ש. דאקרקעות נמי אמר דכיון דאשמועינן דציטול מקת לאו בכלל אונאה הוא מהיבא אימעטי אזי דהקדשות קחשיב ליה מקת טעות אע"ג דליכא טעות כלפי שמיא ואפי"ה אמרינן ציטול מקת כל שכן דלגבי חזריה דליכא למימר טעה ואלדעתא דהכי לא אקנייה כל שכן דהרי: מ"ד אקרקעות. אמרה: אכל אהקדשות לא. דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה ואלדעתא דהכי לא אקני אכל אהקדש ליכא למימר הכי וכיון דלימניהו דין אונאה טעות נמי לא אמרינן צבו כדשמואל: מחולל. כדאמרן דאימעוט מאונאה וטעות נמי ליכא למימר צבו דלאן טעה: טן הספ. במסכת תמורה (דף כו:): אם היה קודש צעל מוס. רישא דמתני' הכי האומר הרי זו תחת זו או תמורה זו זו חליפי זו הרי זו תמורה זו מחוללת על זו לא אמר כלום שאין קרבן תמים מתחלל ואם היה קודש צעל מוס יאל לחולין וצריך לעשות לו דמים אם אין זו של חולין יפה כשל הקדש מוסיק עליה מעותיו עד

כדי דמי הקדש: יאל לחולין דבר טורה. ואפי' אין זו יפה כמותה כדאמר דאימעטי מאונאה: אף צריך לעשות לו דמים דבר טורה. דגבי הקדשות ערכך כמיבא צבולהו וקסבר ערכך שווי משמע. ור' יוחנן סבר ערכך כל דמים שיערכוהו משמע ליה אם זול אם יוקר: והא"ר יונה אהקדשות בו. לר' יונה קשיא דרבי יוחנן אדריזי יוחנן: ואיפוך. אליבא דר' יונה. אכל אליבא דרבי ירמיה לא חיפוך דהא לר' ירמיה אליבא דרבי יוחנן אהקדשות אין להם ציטול מקת דמ"ד אקרקעות אכל אהקדשות לא כדשמואל. וה"נ איתא בתמורה" לרבי יונה איפוך וקמיפלגי ר"ל ור' יוחנן מ"ד אין לן ציטול מקת אית ליה דשמואל דכיון דאימעטי מאונאה לא שנה שמות לא שנה יתר משמות דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה אכל אהקדש ליכא למימר טעות: ומר ליש ליה דשמואל קסבר כיון דליכא יתר משמות לאו דרך מקת הוא וכיון דלגבי מקת לאו מידי הוא גבי חילול נמי לאו מידי עבד: שחיללו אין. דהא אימעטי מאונאה לא שנה גדולה ולא שנה קטנה: לפתילה לא. ודבר תורה דערכך שווי משמע: ומר סבר אפי' לפתילה. ערכך כל דהו משמע הלך לאפקועי אסוריה ואפילו מדרבנן שרי ומייהו לאחר זמן ישלם: לעולם ככדי אונאה. וקאמר דבר תורה ואפילו ככדי אונאה צריך לעשות דמים דבר תורה: ולא סיפוך. דאי מפכת לן אונאה דמתני' כרב חסדא דפחות מכדי אונאה חזר מדא"ר יוחנן אונאה אין להן ציטול מקת יש להן מכלל דאונאה אין להן דקאמר אין מחזירין להן אונאה הוא. אכל ר"ל כי מומצת ליה ממתניתא מוקי לה כרב חסדא: מאי אין לן אונאה. דגבי הקדשות דאפילו

אמר ר"ג הדר א"ר חסא אונאה אין להן ביטול מקת יש להם. משמע דרב נחמן לא פליג ארב חסא רבו וקשה לר"ת דצפ' המקבל (לקמן דף קת. ועס) אמרינן זבן צר' ושוה ק' סבור מינה כו' אמר רב נחמן אין אונאה לקרקעות אלמא אפי' ציטול מקת אין להם ומיך ר"ת דאין אונאה עד פלגא אכל מפלגא ואילך מיקרי ציטול מקת ויש להם ואמי שפיר הא דתנן (לעיל דף נו:): רבי יהודה אומר אף המוכר צהמנה ומרגלית אין להם אונאה ומפרש בגמרא עד כדי דמיהם מדקאמר אף משמע דקרקעות נמי אית להו האי שיעורא וצפיק אלמנה זנוית (בבבבב דף טו:): תנן שום דיינין שפחתו שמות או הוסיפו שמות מכרם צטל רש"ב"ג אומר מכרם קיים ומפרש הס"ט דמכרם קיים עד פלגא: יצא לחולין בו'. למ"ד צריך לעשות לו דמים מדצרייהו יאל לחולין הכל אכל מדרבנן צריך לשלם להקדש אונאתו ולמ"ד צריך לעשות לו דמים דבר מורה דיש להקדש ציטול מקת יאל לחולין כנגד המעות שנתן והשאר יתחלל צדמים שישלם וקמ"ל דלא אמרינן כיון שיש להקדש ציטול מקת יצא לחולין ולא יאל לחולין כלל כמו צדיקו דהמקח צטל והיינו טעמו משום צדיקו דהמאנה חזר משום שאינו רוצה להחזיר האונאה ופילו אם המתאנה פטור מלהחזיר מ"מ שניהם חוזרים כיון שהמתאנה היה יכול לצא לדי הפסד אם לא ירגיש ויחזור בכדי שיראה אכל הקדש המתאנה אינו יכול לצא לדי הפסד כשידע המחלל שאינה הקדש לא יוכל ליהנות עד שיוסיף על דמיו כדי שווי וע"כ צריך להוסיף ולא יוכל לחזור דאפי' מתחייב להקדש צטעות מפסיד כדאמרינן ציש נחולין (ב"ב דף קג:): וש ד"ה ואל) לא תשיימיה את דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט כ"ש כאלן שיתחייב להוסיף אע"פ שטעה והיה סבור שיתחלל צכך כל ההקדש ולא יטערך להוסיף כי מ"מ נתרצה לשוה בשוה ולא נתכוון מקמתא לאנות ההקדש ואינו יכול לחזור ולכך אין שניהם חוזרים: והאמר רבי יונה אהקדשות. ציטול מקת יש להם ולא היה יכול לתרץ דציטול מקת יש להם מדרבנן דאם כן מאי צריך להוסיף דמים מדרבנן מדפריך אזי צבאונאה צבא לימא ר"ל דבר מורה אכל לרבי יוחנן דאמר מורה יד הקדש על העליונה אפילו צבאונאה ועוד אזי ציטול מקת דקאמר ר' יונה מדצרייהו א"כ נטערך לומר דלמ"ד אין להם ציטול מקת היינו אפילו מדרבנן א"כ להשלים דמים וצדיק קתני דצריך לעשות לו דמים ולעיל"י יד הקדש על העליונה: ויבאר סבר אפי' אבתחילה. מימה דצפ' המקדיש שדכו (ערכין דף כט.) אומר כי אמר שמואל שחללו לכתחילה מי אמר וצפ"ק דסנהדרין (דף יד:) אמר דצטות הקדש צעינן ט' וכהן ולעולם הצעלים קודמין שמוסיפין חומש אלמא מחזירין אחר ריוח הקדש וי"ל דה"פ שחללו אין שנתכוון לחללו פחות מדמיו שדבר זה אסור לעשות ואין צריך להשלים אלא מדרבנן אכל לכתחילה שעשה דבר שמתוך שנתכוון לחללו שוה צבוה וטעה ונמצא שהקדש שוה יותר ישלים מן התורה ומר סבר אפילו לכתחילה לא ישלים אלא מדרבנן אף על פי שנתכוון שוה צבוה אכל צמויד לכ"ע אסור לאנות ההקדש: דאפילו

דאפילו צדיקו דהמקח צטל והיינו טעמו משום צדיקו דהמאנה חזר משום שאינו רוצה להחזיר האונאה ופילו אם המתאנה פטור מלהחזיר מ"מ שניהם חוזרים כיון שהמתאנה היה יכול לצא לדי הפסד אם לא ירגיש ויחזור בכדי שיראה אכל הקדש המתאנה אינו יכול לצא לדי הפסד כשידע המחלל שאינה הקדש לא יוכל ליהנות עד שיוסיף על דמיו כדי שווי וע"כ צריך להוסיף ולא יוכל לחזור דאפי' מתחייב להקדש צטעות מפסיד כדאמרינן ציש נחולין (ב"ב דף קג:): וש ד"ה ואל) לא תשיימיה את דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט כ"ש כאלן שיתחייב להוסיף אע"פ שטעה והיה סבור שיתחלל צכך כל ההקדש ולא יטערך להוסיף כי מ"מ נתרצה לשוה בשוה ולא נתכוון מקמתא לאנות ההקדש ואינו יכול לחזור ולכך אין שניהם חוזרים: והאמר רבי יונה אהקדשות. ציטול מקת יש להם ולא היה יכול לתרץ דציטול מקת יש להם מדרבנן דאם כן מאי צריך להוסיף דמים מדרבנן מדפריך אזי צבאונאה צבא לימא ר"ל דבר מורה אכל לרבי יוחנן דאמר מורה יד הקדש על העליונה אפילו צבאונאה ועוד אזי ציטול מקת דקאמר ר' יונה מדצרייהו א"כ נטערך לומר דלמ"ד אין להם ציטול מקת היינו אפילו מדרבנן א"כ להשלים דמים וצדיק קתני דצריך לעשות לו דמים ולעיל"י יד הקדש על העליונה: ויבאר סבר אפי' אבתחילה. מימה דצפ' המקדיש שדכו (ערכין דף כט.) אומר כי אמר שמואל שחללו לכתחילה מי אמר וצפ"ק דסנהדרין (דף יד:) אמר דצטות הקדש צעינן ט' וכהן ולעולם הצעלים קודמין שמוסיפין חומש אלמא מחזירין אחר ריוח הקדש וי"ל דה"פ שחללו אין שנתכוון לחללו פחות מדמיו שדבר זה אסור לעשות ואין צריך להשלים אלא מדרבנן אכל לכתחילה שעשה דבר שמתוך שנתכוון לחללו שוה צבוה וטעה ונמצא שהקדש שוה יותר ישלים מן התורה ומר סבר אפילו לכתחילה לא ישלים אלא מדרבנן אף על פי שנתכוון שוה צבוה אכל צמויד לכ"ע אסור לאנות ההקדש: דאפילו

קבא א מיי פ"ג מהל' מריה הל' ה סגנ לאון קע טו"ש ח"מ ט' כח סעיף טו וע"ש במ"מ: קבא ב מיי פ"ג מהל' ערכין הלכה ה רב אלפס ע"ו פ"א דף טג: קבא ג מיי פ"ג מהל' תמורה הל' א ב:

מוסף רש"י

מורה למינקט. לנקוט מן קודם השרשטן (מחזקת) ושריפהו עומר. דהא לתנן וס' לאו אסורין עד שצא עומר הבא, בגידולין מייר, או דלמא צטלינהו אגב ארעא ובי לקטו להו כגידולין דמו (שם). שחיללו על שוה פרישה מחולל. דאין אונאה להקדש, דכמי א"ש את אחיו, ואשמעינן שמואל דכי היכי דאימעטי מאונאה אימעטי נמי מציטול מקת (קדושין יא:). וצריך לעשות לו דמים. שהיא אומת של חולין שוה כמותה של הקדש שהוא מחלל עליה ולא יתאמה ההקדש. (תמורה כו:). יצא לחולין דבר תורה. דאמרינן צפיק המנחות והנסכים (כ"ה) ואם כל צהמה טמאה צבלי מומין שפדו המבוי מדבר (שם) (כ"ה). מרביריהם. דמ"ה אין אונאה להקדש דכמי אל תונו א"ש את אחיו, ולא הקדש לעשות לו דמים מן התורה. רב חסדא מפרש לה לקמן (שם) בבדי אונאה. דלא נתאמה אלא שמות (שם). ביטול מקת. שנתאמה יתר משמות (שם). ביטול מקת יש להם. שאם נתאמה יותר משמות חזר לר' יונה, קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן (שם) (כ"ה). ואיפוך כו'. ר' יוחנן אמר צריך לעשות דמים דבר מורה ור"ל אמר מדצרייהו (שם). דבולי עלמא אית להו דשמואל. ופי דקמקטין לאחיו ודאי מתחלל. כלומר אם היה צדעמו לאות ההקדש וחלל דמים ודאי מתחלל. אכל להי אמר ר"ל צריך לעשות דמים דבר מורה משום דאיהו לא מיכוון לחללו דמים פחותין אלא סבור שיהו החולין שוין את דמי ההקדש. ור' יוחנן סבר צכך מתכוון לחללו (שם). בבדי אונאה. דלא נתאמה אלא שמות (שם). ולא חיפוך. להא דר' יוחנן ור"ל ואונאה קיימי וצטול מקת לא חיפוך דהקא קשיא לן לר"ל ממתני' דאלו דברים, לא קשיא, דהייחא מתוך לה ר"ל כרב חסדא, דאפילו פחות משמות חזר, וה"ק קרא א"ש את אחיו הוא דבשיעור שמות משלם פחות משמות לא משלם, הא הקדש אפילו פחות מדמי אונאה חזר, ויטעו דבר מורה דקאמר ר"ל לעיל, ור' יוחנן מוקי ליה כמשמעותיה, אכל צביטול מקת לא חיפוך כלל ר' יוחנן ולא מיקשי לא לר' יונה ולא לר' ירמיה (שם).